List 50. **NOVICE** Tečaj XXXIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 15. decembra 1875.

Obseg: Zopet nov škodljivec kmetijstva. — Iz občnega zbora družbe kmetijske Kranjske 14. nov. t. l. — Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi. (Dalje.) — Postava o stavbah na Kranjskem. (Dalje.) — Ozir na državni zbor Dunajski. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Zopet nov škodljivec kmetijstva.

Časi za kmetijstvo čedalje huji prihajajo na vsako stran. Ne le da kmetijstvo bira po silnih davkih in nemilosti, s katero se povsod izterjujejo, tudi narava sama se je zarotila zoper ubozega kmeta, da mu pošilja novih nadlog.

Čez trto, krompir, sadna drevesa prišli so sovražniki, ki jih nismo poznali prej, zdaj pa se napoveduje nov sovražnik sladkorne pese, ki je okoli Hohenau-a v doljni Avstriji letošnjo spomlad do zadnje sadike pokončal vso peso, tako, da so jo trikrat morali sejati. Mislilo se je izprva, da neki hrošeč rivčekar pokončuje polje; al ni bilo tako; našli so po natančnih preiskavah drobnega, rujavkastega, svetlega hrošča (kebra) z rdeče-rumenimi nožicami, ki mu je „atomaria linearis“ ime. Ta mrčes že pesino seme pokončuje in že maja in junija meseca največo škodo dela. V nekaterih krajih na Francoskem je že večkrat popolnoma pokončal pesina polja in sicer tako zeló, da škoda, ki jo rivčekar dela, še senca ni proti tej, ki jo vzrokuje ta dozdaj še celó malo znana „atomaria“.

Iz občnega zbora družbe kmetijske Kranjske

14. novembra t. l.

(O Vipavskih vinskih mešetarjih na dalje.)

„Naj povem še, kaj se je v neki vasi letos pripetilo. Ker se je razglasilo, da se je v Vipavski dolini dosti vina pridelalo, prišlo je precejšnje število Gorencev v dolino, in ustavili so se v omenjeni vasi. Na vprašanje, ali bi se dobil dober „svadák“ mošt, jim vsi okoli stoječi mešeti to pritrdijo, in vsak zgrabi svojega kupca ter ga v take kleti odpošlje, kjer se je ravno najniže baže grozdje, večidel sama tako zvana „gnjet“ zmastila. Pošteni Gorenci pokušajo mošte, najdejo, da so res sladki — kajti vsak mošt je koj po zmaščenji sladak — verjamejo tudi trditvam, da bojo mošti tudi dalje časa sladki ostali, in ga po primeroma nizki ceni kupijo. Čez malo dni potem, ko so mošt domú pripeljali, so se pa morali prepričati, da, namesti da bi dalje časa „svadak“ ostal; je „čisel“ postal.

Tako ravnajo naši vinski mešetarji; za vse se dadó pa presneto dobro plačati, posebno dobro pa takrat, kedar jih kak maloveden gospodar zarad kakih nenavadnih ali pa tudi navadnih vinskih prikazin za svèt praša. En sod kalnega vina očistiti jim je že velikanska umetnost; druzega že tako nič ne umejo, a še čiščenja samega ne prav. In vendar zahtevajo za očiščenje enega samega soda celó po 5 goldinarjev.

Enakih dogodbic navêdel bi lahko sl. zboru še dosti, vendar že samo te dovolj jasno žalostno resnico dokazujejo, da naši vinski mešetarji so namesti vinski kupčiji v korist, njej le v kvar. — Se posebno so pa oni nasprotniki napredka v vinoreji, nasprotniki naše vinorejske šole.

Ako se ta zadeva ne predrugači, ako se vinsko mešetarstvo ne vredi, šla bode Vipavska vinska kupčija čedalje bolj rakovo pot, dolina mora obožati, namesti da bi si opomogla.

Misel, vinsko mešetarstvo vrediti, sprožil je prvi gospod Göthe, vodja deželne vino- in sadjerejske šole v Mariboru. On je že leta 1873 pri shodu vinorejcev na Dunaji predlagal, naj se vinsko mešetarstvo vse Avstrije tako vredi, kakor je to na Nemškem in Francoskem že davno vredjeno. Na poziv sl. c. k. kmetijskega ministerstva je potem izdelal gosp. Göthe celi načrt svoje ideje, ter ga ministerstvu predložil, ki je poslalo njegovo delo vladnim načelništvom, kmetijskim družbam itd. posameznih vinskih dežel v pretres; ako se ne motim, se je pa velika večina vprašanih proti izpeljavi sprožene misli izjavila. To se je pa gotovo zgodilo zarad tega, ker gré gosp. Göthe-jeva misel na to, da bi se mešetarstvo vse Avstrije tako vredilo, kakor je to na Nemškem in Francoskem vredjeno; on misli namreč, da bi se morali v posamesnih vinorejskih deželah veliki vinski mešetarji ali tako zvani „vinski agenti“ uradno postaviti. Naloga vinskih agentov je pa ta, v veliki eksportni kupčiji med prodajalcem in kupcem posredovati, ne pa v majhni kupčiji. Al na Nemškem in Francoskem je vinoreja že na jako visoki stopinji; v teh deželah nahajamo vsled tega že tudi jako razvito eksportno vinsko kupčijo, zato so vinski agenti popolnoma na pravem mestu. V Avstriji je vinoreja še večidel na nizki stopinji, vsled tega je tudi eksportna vinska kupčija še prav malo razvita, in vinski agenti so le malo kje potrebni. Ako vzamemo našo deželo, je ravno ona ena tistih, katere, kar se umne vinoreje in umnega kletarstva tiče, še prav nizko čepé.

Vsled tega pri nas o eksportni vinski kupčiji še govoriti ne moremo in še najmanj v Vipavski dolini

kjer je cela kupčija na najbližjo okolico navezana. Kaj bode torej od gosp. Göthe-a za celo Kranjsko deželo v Novem mestu nasvetovani vinski agent počel? Gotovo ne bi imel posla. Na Kranjskem, osobito v Vipavi, potrebujemo za zdaj le dobrih navadnih vinskih mešetarjev; navadno mešetarstvo naj bi se dobro vredilo, že celó v Vipavi.

Kako pa bi se to lahko izvršilo, naj mi bode dovoljeno, sl. zboru v kratkem razložiti.

Na vinorejski Vipavski šoli obstojí že nedeljska šola, v kateri se že odraščeni fantje, gospodarji v trtoreji, kletarstvu podučujejo. Temu nauku dodal naj bi se še posebno „nauk za mešetarje", katerega bi 3 ali 4 mesece taki pošteni fantje ali mlajši možje ob nedeljah obiskovali, kateri bi se hoteli za priseženе izvedene srenjske mešetarje izobraziti. — Predmeti tega mešetarskega nauka naj bi tudi bili sledeči:

1) Najvažnejši nauki umnega kletarstva s posebnim ozirom na vinske pomanjkljivosti in bolezni;

2) odlomek poduka o trgovinskem pravu s posebnim ozirom na vinsko kupčijo;

3) poduk o novi votlinski meri, in ž njo v zvezi stoječem računstvu;

4) poduk o vinsko-kupčijskem spisji, to je, v pisanji navadnih pisem, računov, pobotnic, protipisov itd.

Delokrog tako podučenih móž bi bil sledeči:

Vsaka občina (srenja) si more izmed njih svojega mešeta voliti, sodnija pa ga pod prisego potrdi. Vsak mešetar se voli od dotične občine za 5 let; ako se je med tem časom dobro obnašal, voli se po preteku 5. leta še za naprej itd. Ako se pa mešetar na najmanjši nepoštenosti zasači, ga more občina tudi koj odstaviti, ter druzega voliti.

Izvoljeni mešetar si mora poseben zapisnik napraviti, v katerega od vinorejcev na prodaj postavljena vina zapisuje; v tem zapisniku mora biti razkazano, koliko je vina, v kateri legi je rastlo; ako je iz ene same sorte grozdja napravljeno, iz katere; po čim se proda, in od katerega vinorejca da je. — Mešetar mora vsakemu kupcu zapisnik predložiti, ter ga potem k tistemu vinorejcu peljati, katerega si sam izvoli. On mora po popolno vestnem prepričanji, brez vsega strančarstva, kupčijo posredovati ter tako skušati, da se kupčija izvrši, za kar dobi postavno odločno plačilo, katerega polovico odrajta mu prodajalec, polovico pa kupec. Kupcem, kateri ne morejo ali pa ne marajo sami v vinski kraj priti, mora mešetar, na zahtevanje, zapisnik na prodaj postavljenih vin poslati, in po tem tudi za pokušnjo zbranih vin. Ako hoče kupec kupčijo skleniti, mora mešetar s poslanim denarjem izvoljeno vino kupiti, ga popolniti, ter na svoje mesto odposlati; on je odgovoren za istinost vina, pravo mero, snažno posodo. V tem slučaju dobi mešetar od kupca in prodajalca zopet svojo postavno odločeno plačilo. Konečno je priseženemu mešetarju tudi stroga dolžnost ta, da daje dobre svéte vinorejcem svojega kroga, kateri ga za to prašajo, za kar pa ne sme nobenega plačila zahtevati; plačilo dobi le, kedar sam kako delo izvrši, to pa zopet po določeni ceni. — Razen priseženega mešetarja ne sme noben drug mešetiti, razen, ako ga priseženi pod lastno odgovornostjo pooblasti. —

S tem sem razodel sl. zboru važno težnjo Vipavske podružnice, in načrt njene rešitve; sl. centralni odbor naj blagovoli pripomoči, da načrt se na dotičnem mestu ugodno reši."

Zbor je brez ugovora sprejel predlog podružnice Vipavske, po katerem centralni odbor dobi nalog, učiniti vse, kar je potrebno, da bi veljavo dobila ustanovitev v vinoreji izučenih mešetarjev.

Drugi predlog predstojnika Vipavske podružnice gosp. Rib. Dolenca je bil ta, naj družba kmetijska dela na to, da se za povzdigo sadjereje na Kranjskem napravijo 3 velike drevesnice: ena na Dolenskem, druga na Gorenskem in tretja na Notranjskem, rekši, da sadjereja je še zeló zanemarjena v naši deželi, da sedanji način državne subvencije nima pravega vspeha in da naj bi se skušalo dobiti več državne podpore. — Gospod predsednik omeni na to, da ustanovitev in vzdržavanje nasvetovanih velikih drevesnic, ki bi potrebovale mnogo novcev, se lože misli kakor pa izpelje. Gosp. Schollmayer priznava korist tacih drevesnic, al težko bo denarja za napravo dobiti. — Dr. J. Bleiweis povdarja, da se je z majhnimi subvencijami za sadjerejo storilo, kar se je moglo, in da so se ž njimi podpirale posebno šolske drevesnice po deželi; sadjereja na Kranjskem ni sicer še na vrhuncu popolnosti, al očividno in hvalevredno napreduje; priča temu so obile drevesnice posamesnih gospodarjev po deželi in obilo lepega sadja, ki ga vidimo na trgih in eksportu v druge dežele; če Slapška sadjerejska šola skrbí za Notranjce, prihodnja Dolenska za Dolence, je storjeno vse, kar se storiti dá; Gorenci pa že imajo mnogo velicih drevesnic, kakor je bila Pintarjeva, je Netova in več druzih. — Grof Barbo navaja, da v njegovi podružnici so 3 prav lepe in velike drevesnice. Poslednjič poprime še deželni glavar vitez Kaltenegger besedo ter predlaga: naj se predlog g. Dolenca izročí centralnemu odboru v pretres in prevdarek. — Ta predlog je bil soglasno sprejet.

(Dalje prihodnjič.)

Novi Kranjski panj

po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

Po vsem tem mislim, da sem vse poglavitniše prednosti Dzierzonove sisteme razložil, zraven tega pa tudi dokazal, da tudi z dzierzoniziranimi Kranjskimi panjevi vse tiste koristi in dobičke lahko dosežemo, katere oče Dzierzon svojim izvirnim panjem pripisuje. Ni nam tedaj treba, da bi si iz daljnih krajev za drage denarje izvirnike Dzierzonove naročevali, ampak le tega nam je treba, da se vsi novih Kranjskih panjev poprimemo.

Res je sicer tudi, da so novi Kranjski panjevi malo draži, kakor stari zato, ker se za satnike ali romčeke malo več lesa potrebuje, pa tudi mizar nekoliko več dela ima; al njihova cena ni še v nobeni primeri s ceno izvirnih Dzierzonovih panjev.

Dasiravno pa novi Kranjski panjevi čebelarju malo več stroškov prizadenejo, kakor stari, se mu bodo ti obilniši stroški v kratkem prav dobro povrnili, ne le s tem, da z novimi panjevi gotovo lahko z veliko večim dobičkom čebelari, kakor s starimi, ker ima čebele tako rekoč popolnoma v svoji oblasti, ampak tudi s tem je na dobičku, da veliko manj drazega časa potrati, ako z dzierzoniziranimi panjevi čebelari, kakor pa če se starih drži. To sem že zgorej dokazal, posebno ko sem od narejanja rojev govoril.

Tukaj mi utegne kdo ugovarjati, da je sicer verjetno, da se čebelarju veči stroški dzierzoniziranih panjev kmalu povrnejo, vendar to se zgodí le takrat, kedar si nove panjeve, ki si jih je napravil, sam za-se prihrani. Al mnogo čebelarjev je posebno tukaj na Gorenskem, ki čebele s panjevi vred pred ajdovo pašo prodadó; tem nikakor ne kaže, da bi stare panjeve opustili in si dražjih dzierzoniziranih napravljali, ker jim kupci

teh večih stroškov ne bodo hoteli povrniti. Ta ugovor ima sicer na videz res nekaj v sebi, a le na videz; v resnici je pa popolnoma prazen.

Kdor namreč čebele pred ajdovo pašo prodaja, jih bo prodal ali takemu kupcu, kateri jih bo za pleme ohranil, ali pa takemu, kateri jih bo potem, kedar bodo ajdo obrale, strgal, ter méd in vosek v svoj prid obrnil.

Ako imaš čebele v dzierzoniziranih panjevih, in jih pred ajdovo pašo takemu kupcu prodaš, kateri jih misli za pleme ohraniti, ti bo gotovo, ako je le količkaj umen čebelar, rad toliko več za-nje dal, kolikor več stroškov so ti panjevi zavoljo tega prizadjali, ker imajo premakljivo satovje.

Ako pa čebele takemu kupcu prodaš, kateri jih bo potem, kedar bodo ajdo obrale, strgal, prodaj jih s tem pogojem, da ti bo prazne panjeve s satniki vred potem nazaj dal, ko méd in voščino iz njih pobere.

Pa na to mi boš morebiti odgovoril: No, mi ne bo zopet to več stroškov prizadjalo, da moram prazne panjeve nazaj domú spravljati? — Da ti bo to prevaževanje praznih panjev res nekaj stroškov prizadjalo, se ne dá tajiti, a vendar gotovo še polovice toliko ne, kolikor ti jih prizadene to, če si moraš vsako leto toliko, če tudi le navadnih Kranjskih panjev na novo narediti, kolikor si jih poprejšnje leto pred ajdovo pašo prodal. Le zopet računajmo! Ti imaš, na priliko, svoje čebele v starih Kranjskih panjevih z nepremakljivim satovjem. Prodaš jih navadno pred ajdovo pašo vsako leto en voz, to je, 40 panjev; po takem moraš vsako leto zopet 40 panjev na novo narediti. Računajmo en navaden Kranjsk panj, ki je iz nova narejen, le po 40 soldov, tedaj te bo stalo 40 panjev = 16 goldinarjev. — Ako si dzierzonizirane panjeve napraviš, in jih tudi 40 pred ajdovo pašo s tem pristavkom prodaš, da prazne panjeve po dokončani ajdovi paši nazaj vzameš, te bo to prevaževanje 40 praznih panjev k večemu kacih 6 gold. stalo, če jih tudi, postavimo, iz Ljubljanske okolice nazaj na visoko Gorensko spravljaš.

Iz rečenega je tedaj razvidno, da tudi tisti čebelarji, kateri čebele pred ajdovo pašo prodajajo, ne bodo imeli zavoljo tega nobene škode, če si nove Kranjske panjeve s premakljivim satovjem napravijo, ampak vsako leto še precej dobička, če si takrat, kedar čebele prodajajo, prazne panjeve nazaj izgovoré.

Z mirno vestjo si tedaj upam svoje nove Kranjske panjeve našim čebelarjem priporočati, ker me je 18letna skušnja obilno prepričala, da so v vsakem oziru veliko boljši, kakor pa stari z nepremakljivim satovjem. —

(Konec prihodnjič.)

Nove postave.

Postava o stavbah na Kranjskem.

I. razdelek.

O stavbeni privolitvi.

(Dalje.)

§. 9. Stavbena komisija.

Potem ko se je predložila prošnja za privolitev stavbe, naj gosposka napravi lokalno komisijo v preskušnjo stavbenega nasnutka.

K tej komisiji se ima privzeti nestransk, pri stavbi nevdeležen izvedenec, in ako gré za zdravstvene ozire, na katere je posebno paziti, tudi en zdravnik. V Ljubljani se imata tudi dva občinska svetovalca vdeležiti te komisije.

H komisijski obravnavi je poklicati gospodarja, stavitelja (stavbovodjo), mejaše, in če stavbeni gospodar tirja, da naj se zraven pokličejo še drugi vdeleženci, katere on imenuje, tudi tiste.

Ako se stavba stavi na javni cesti ali na železnici, se ima povabiti dotični upravnik.

Ako se pri stavbeni komisiji ob enem določuje tudi stavbena črta in nivel (nivó), se mora narediti oznanilo po §. 4.

Popravki in prenaredbe, ki jih je po pozvedenem stanu nasvetovala komisija, je razvidne storiti v načrtu in v komisijskem protokolu.

Reči in razlogi, zarad katerih mejaši ali drugi vdeleženci — bodi si iz javnih ozirov, ali v varstvo svojih zasebnih (privatnih) pravic — ugovarjajo proti stavbi, se morajo v komisijskem protokolu posebno zapisati.

Na le splošne upore (proteste), ki se izjavljajo brez navedenja določenih prigodkov, se ne bo oziralo; na upore pa, ki so se vložili po zvršenem lokalnem ogledu, se bo le takrat ozir imel, ako se iz njih podajo javni pomisliki zoper stavbeni nasnutek.

Komisija naj skuša ugovore z lepo poravnati.

§. 10. Gosposka sme izreči, ali se stavba dovoli in pod katerimi pogoji.

Ako se o ugovorih ni popolnoma dosegla sprava ali pa le samo deloma, naj gosposka ugovore, ki so privatno-pravne nature, zavrne na pravdno pot, v vseh drugih ugovorih pa, ki se niso odpravili, naj razsodi sama, in naj vsakakor spozná, na koliko se sme stavba prepustiti po predpisih te stavbene postave in tudi sicer v javnem redu.

Ugovori, ki so pridržani poravnanju na pravdni poti, naj se v uradnem ugovoru vselej posebej navedejo.

Če je neogibno potrebno pri ogledu stopati po sosednem zemljišču v namen stavbenih popravkov, ki so potrebni iz javnih ozirov, naj se dovoli to od stavbene oblastnije, pridržaje si pa odškodbo, katera se ima odločiti po pravdni poti, in proti temu, da se daje primerna završina, katero priznava stavbena komisija.

Gosposka ima pravico, pri stavbeni privolitvi od stavbenega gospodarja tirjati, da naredí v stavbenem načrtu prenaredbe, katere so primerne tirjatvam zidave, dopadljivosti in potrebne skladnosti.

Ako se v stavbo dovoli, naj se na oba enaka narisa stavbenih načrtov zapiše dovoljenje ter naj se zraven pritisne uradni pečat, potem naj se hrani en naris pri gosposki, drugi pa se izročí stavbenemu gospodarju.

Isto tako je ravnati z načrti, ki se imajo predlagati vsled kacega naznanila (§. 2) ali zarad določevanja stavbene črte in nivela. (§. 4.)

Odgovor na stavbeno prošnjo se ima naznaniti stavbenemu gospodarju, kakor tudi tistim mejašem in drugim vdeležencem, ki so v pravem času vzdignili ugovore. (§. 9.)

Kakor stavbenemu gospodarju, tako tudi mejašem in vdeležencem je na prosto dano, se pritožiti zoper odgovor na stavbeno prošnjo (§. 92) in oziroma zoper stavbeno črto in nivel. (§. 4.)

Vdeležencem je dopuščeno, pogledati v pisma stavbene obravnave, in ne krateč umetalnih lastninskih pravic, pridobiti si za svoje stroške posnetke protokolov lokalne komisije z načrti vred, kakor tudi posnetke stavbene dovolitve ali prepovedi.

§. 11. Predno stavbena privolitev ne dobi pravne veljavnosti, se ne sme začeti stavba.

Ako pa zoper stavbeni nasnutek ni nobene ovire niti v tehničnem niti v javnem oziru, in se tudi niso vzdignili nobeni državljansko-pravni ugovori, utegne že lokalna komisija stavbenemu gospodarju na njegovo zahtevanje, in sicer ne pripuščaje kake pritožbe, zaznamovati tista dela, katerih se sme lotiti, predno dobi

stavbeno privolitev, na pr., da sme staro poslopje podreti, tla zravnati, dno skopati in ga izzidati do vrha tal.

Pri privatno-pravnih ugovorih pristaja sodnijam razsodba tega vprašanja, ali se ima stavljenje, ki ni oviran po tem stavbenem redu in tudi drugače ne v javnem oziru (§. 10), opustiti dotle, da pravda izteče, ali če se sme med tem stavljenje začeti in v kateri obsegi in s katerimi omejitvami.

§. 12. Stavbe za obrtnijske namene.

Pri stavbah za obrtnijske započetbe, pri katerih je po obrtnijskem redu treba dovolitve, naj se stavbena komisija, kolikor se dá, zedini z obravnavo o obrtnijsko-policijski dopustljivosti.

Nikakor se pa ne sme privolitev v kako stavbo dati, predno se ni po obrtnijskem redu pravno veljavno razsodila dopustljivost obrtnijske naprave.

§. 13. Stavbe v vtrjenih prostorih.

Za vsako stavbo med okolišem vtrjenih prostorov so merodavna za to obstoječa pravila, ter mora stavbeni gospodar predložiti trojne stavbene načrte. Od vseh stavbenih komisij, ki se napravljajo zarad takih stavb, mora znanje dobiti c. kr. inženirsko vodstvo. Brez dovolitve pristojne vojaške oblastnije se ne more dati stavbena privolitev.

§. 14. Javne stavbe.

Pri stavbah, katere država ali dežela stavi v javne namene, se mora vsakakor zaslišati občina gledé na določevanje stavbene črte in nivela, ter se morajo tudi zaslišati mejaši in drugi vdeleženci, da utegnejo delati kake ugovore. (§. 88.)

§. 15. Stavbena privolitev se ovrže ali ugasne.

Stavbena privolitev zgubi sama po sebi svojo moč, če se dve leti od dne, ko je dobila pravno moč, ne začne izpeljevati stavba.

Ako se pa vendar še po preteku tega časa ta privolitev rabiti hoče, se utegne, da se le to naznani, stavbena privolitev ponoviti, ako se ni nič prenaredilo v lokalnih (krajnih) okoliščinah.

Taka ponovitev privolitve se mora naznaniti vsem tistim vdeležencem, katerim se je bila naznanila prvotna stavbena privolitev.

Stavbeno privolitev, katera se v dveh letih ni izvršila, je moči le tedaj za neveljavno izreči, ako so se, in kolikor so se lokalne okoliščine prenaredile, in če to zahteva ozir na javne koristi. (Dal. prih.)

Politične stvari.

Ozir na državni zbor Dunajski.

Govor poslanca Weberja *)

o obravnavi postave zoper odrtijo 3. decembra. **)

„Nihče ne tají več resnice, da denarna sila svoje črne peruti čedalje bolj in bolj razširja in — mrtvaškemu angelju enako — ljudém skoro vseh vrst s strahovi grozí. Res, gluh in slep mora biti, kdor bi si drznil trditi, da v gospodarskih rečeh nismo v Avstriji vsak dan na slabšem. Ljudsko gospodarstvo je prišlo že v tako grozne sile, da se razlega po vseh deželah obširnega našega cesarstva krik, enak klicu utapljajočega se, kateri vidi, da zdaj in zdaj bodo valovi nad glavo njegovo skup počili.

Vničena obrtnija, potrta trgovina, hirajoče rokodelstvo, revno kmetijstvo: vse to steza svoje koščene suhe roke ter pomoči kliče. O slabih časih se povsod in povsod toži. Tri leta že skoro traja ta sila, a zdaj tičimo še globokeje v zadregah, nego smo tičali spočetka, kajti leto 1873 — leto denarnega poloma (kracha) — ni edino krivo vseh teh nadlog. Zakaj tožijo obrtniki, zakaj trgovci, to so že oni sami povedali. Kmetovalec toži o previsokih davkih, on toži o tem, da brez ozira na to, da plačila ne zmore, se davki strogo tirjajo od njega. Bolj pa ko je ljudstvo voljno, težje leží na njem roka očetovske vlade. (Veselost na desni.) Naj se tudi ljudstvo pod bremenom davkov, srenjskih, okrajnih in deželnih naklad zgrudi na tla, ljubeznjiva vlada mu v eno mer le veli: „molči, soldat bodi, pa plačuj!“ (Veselost in dobro-klici na desni.) Da pa je ljudstvu, temu dobremu in pridnemu ljudstvu mogoče, po lestvi davkov splezati do vrha, k temu se sili z vsemi svojimi močmi. O slabi letini trpi, strada in zmrzuje; pridelek je pičel; kar dobi za-nj, je tako debelo, kakor sedem egipčanskih krav. (Veselost.) Če reven tak kmetič slednjič s svojim pičlim božjim blagoslovom pride na sejm in je tako srečen, da dobi za največi del svojega pridelka kar le mogoče malo bankovcev, brž mu z največo prijaznostjo potrka davkar na ramo, češ, naj mu dá skupljene bankovce, da mu jih na poti proti domu ne bo kdo vkradel. (Veselost na desni.) Premožnost je pri nas menda dospela do tje, da ima vsak kmet piščanca — enega piščanca, pravim — ne, da ga dene v lonec, ampak nese ga v davkarijo; res, prav idilno bo videti, ko bodo gospodje davkarji namesto kmeta skubili — zadnje pišče njegovo.

„Pa saj ima kmet še kako živinče, in to mu lahko, hribu enako, pezo davkov nositi pomaga!“ Pač res! Al slavna vlada dobro vé za razloček med kmetom in živino. (Veselost na desni.) Res je, živina bi kmetu lahko pomagala; za živinorejo je treba solí, solí za živino pa slavna vlada ne more dajati, ker bi utegnil kmetič priti v skušnjavo, da bi sèm ter tjè z živinsko soljo svoj krompir solil, in kdo vé, kako bi to teknilo njegovi človeški ponosnosti, če ne bi morda po tem oba davkarska objekta (živinče in kmetič) postala si enaka, kakor jajce jajcu. (Smeh.) Previdnost je zmiraj dobra reč, posebno pa vladna previdnost.

Če toži kmet, kako visoki so davki, če toži dalje, s kako ostrostjo se pobirajo; če je slednjič prišel tako daleč, da isti čas ali celó sploh več ne more plačati davka, in če tudi vojak, ki kaznovanemu revežu zadnji grižljej spred ust jemlje, ne pomaga, potem ubožčeka z ženo in otroci vred brez usmiljenja čez prag posadé, premoženje njegovo pa prodajo — če tudi le za par grošev; vsaj se je nedavno zgodilo, da bilo je na Českem posestvo, 4000 gld. vredno, zavoljo 8 gld. dolgá na davkih prodano za 850 gold.! (Čujte! na desni.) Po več okrajih na Moravskem ni ga skoro tedna, da ne bi šlo kako posestvo po sodniji na kant in navadno za manj, nego so cenjena. Ljudstvo se je po vseh svojih močéh prizadevalo vbraniti se razposedanja, snovalo je s pičlimi pripomočki posojilnice; cvetele so in rodile dober sad, nihče pri njih ni zgubil ne vinarja, in vendar, glejte, dasiravno so te posojilnice državi nesle lep denar na davkih, slavna, ljubeznjiva, za blagor podložnih po očetovsko skrbna vlada razrušila je ravno najbogatejše posojilnice ali založnice! S tem je ubila pač tudi svojo lastno molzno kravo, pa kaj dé to? Molzna krava možem nepričakovanega napredka vsaj škodovati ni mogla. (Veselost na desni.)

Naj bodo pritožbe še tako glasne, do vladne mize ne prerinejo, — naj se tudi milijoni nakopičijo v žepih posameznih, kmetijstvu srčno kri izsesajočih pijavk, —

---

*) Poslanec Weber je Moravec in mož naše državno-pravne stranke. Vred.

**) Po stenografičnem zapisniku.

naj se na tisoče ljudém spodnesó tla izpod nog, vlada je na Dunaji — in takih malenkosti telegraf ne prinese do ušes vlade! Za vlado so to pač res malenkosti, otročarije, al za kmetijstvo so pa vendar-le nekaj, ker mu gre do kože. Res! Avstrija krvavi iz tisočero ran, in jaz sem popolnoma odsekove misli, namreč te, da postava od 14. junija 1868 ni edino kriva teh prežalostnih razmer.

Vlada si je vso to reč izdatno olajšala; še premišljevala ni, kje prav za prav so te žalostne razmere, ne z eno besedo se ni dotaknila od te (desne) strani ji podane interpelacije, ne črkice o njenem zapopadku ni zinila. Vendar pa je pozneje prav resnobno, po navadi prerokovalcev (avgurov) ne obraza spremenivši, rekla: „s tem je odgovorjeno na interpelacijo grofa Hohenwarta, Groholskega in tovarišev njunih. Lepo obnašanje res! (Dobro na desni.) Na interpelacijo celih kraljevin in deželá tak odgovor! (Dobro! dobro! na desni.)

Če se praša: kdo je Avstriji tolike rane vsekal, in če se hoče dobiti popolnoma resničen odgovor, mora se reči: Vladajoča sistema! Mar ni borzijansk liberalizem tisti, ki za dôbe „ustavoverske“ nadvladuje politično situacijo? Niso li bili in niso mar „ustavoverna“ ministerstva mesó od mesá, duh od duhá onih ljudí, pri katerih se res ne sreberne žlice, kakor je nek list prav dobro omenil, pač pa milijoni goldinarjev v žep vtikujejo? Ni mar nekemu udu sedanjega ministerstva pod težo nekakih izdanih skrivnosti tako slabo postalo, da je moral za dalje časa iti na odpust? (Dobro, dobro!) Varati se tu ni mogoče! Ta sistema mogla je cveteti le pod plajščem centralistične liberalne dôbe, in če se ima čast Avstrije popraviti, morali bi vsi družniki tega ministra, kateremu je slabo prišlo, iti za njim v mir, a ne „cum dignitate“, ampak vsi ustavoverski stranki bi se moralo gospodstvo strgati iz rok.

Med vsemi onimi zvijačnimi besedami, s katerimi so novi svet slepili, sem vendar našel eno resnično, to namreč, da niso le oni krivi, ki so prosili dovoljenja za kak „švindel“, ampak tudi tisti, ki so ga dali. Če se nravnost, morala zvrne s stala, zvrne se mnogo drugih veličastnosti za njo. Marsikdo, ki je veljal za zastopnika ljudstva, želel je minister postati. Postal je. Ko pa je bil minister, je spodnje navzgor obrnil, razdjal cerkveno in državno veljavo, prinesel v razdjano deželo komunizem in lakoto, odločil z vzvišenim demokratičnim čutjem le po 4000 gold. pokojnine za ministre, si z besedovanjem in zvijačami zidal palače, nabasal si z milijoni in enakimi rečmi žep, potem je šel, pustivši „mnogo ljubljeno domovino“ v sili in nadlogi, in ti trajate dalje. — Kaj pa se ponuja in daje ugonobljenim deželam za odškodovanje? Pravna država morala bi vsaj osebno svobodnost, zastop deželnih zadev bolj pospeševati; a vendar je visoko oficijozni glavni list liberalizma moral javno priznati, da po volilni postavi so kmetiške občine v svojih pravicah prikrajšane, po tisti volilni postavi, katera je večino spravila liberalizmu v roke, je kmetom odvzeta — —

Predsednik (mu seže v besedo): „Jaz moram opomniti govornika, da se razgovarjamo zdaj o postavi zoper odrtijo.“

Poslanec Weber (nadaljevaje): „Jaz tako globoko tičim v uboštvu, da bi, če bi se kak drug hotel tje vleči, z veseljem mu svoj prostor odstopil. Vendar mislim, da govorim o pravi reči. — Omenil sem, da je oficijozni glavni časnik izrekel, da je kmet prikrajšan; a duševno bogato obdarjeni podvzetniki, katerim je deset božjih zapoved stara šara, so prišli do prijetnega spoznanja, da se ima njihova vest ravnati le po kazenski postavi, po oni kazenski postavi, katere paragrafi milijonarjem niso več strašni. Strašne pa so te postave za tiste, ki nočejo sprejeti načel nezmotljivega liberalizma. Če bili bi časniki opozicije, potem utegnejo obhajati tisučletnice konfiskacij in v senci hladnih shramb zamorejo v liberalnem obziru zanemarjeni vredniki pod perutimi zeló slavljene tiskovne svobode obhajati Abrahamove praznike; oni, katerih ne zapró, pa se milujejo kot čudni, stari ljudje ali črnogledci. (Veselost.)

Glej na desno, glej na levo, glej kviško, glej doli, — povsod nezadovoljnost, revščina! Reči moram, slavna vlada je res tako daleč prišla, da ni nikomur več po volji. Pa kaj pravim? Nikomur? Sama sebi je po volji! (Veselost.) Ona živi, kakor pravi tukajšnji list, o slabih vspehih parlamenta, nazadnje pa se ziblje s sentimentalnim: „slovo vzeti, oh, slovo vzeti, to je težko“ — tako dolgo, da sladko zaspi. (Veselost.)

Ljudstvo strada vsega, a dovoljeno mu je delati dolgove, če mogoče, in v loterijo staviti. Imamo prav lepe postave, katere kaznujejo igre na srečo; stika se za takimi igralci po vseh kotih in luknjah, zasačeni igralci se kaznujejo po postavi; al glej! država vzdržuje prosto in slobodno največo, najnevarnejšo igro na srečo, in da vsak vé, kje se igra, je povsod napis: „C. k. loterijska kolektura.“ Zoper to igro ni nobene postave, noben državni pravdnik ne zatoži tistih, ki te igralne luknje vzdržujejo. Brez demoralizacije (pohujšanja) si slavna vlada ne more pomagati. (Veselost.) Loterija pohujšuje in spriduje ljudí, to je gotovo, a vendar se mora vzdržati; saj je vendar bolje, da ljudsto zadnji krajcar nese v loterijo, ko da bi ga neslo v založnico, hranilnico!!

Nerazumljivo, osupljivo je, kako more kaka vlada tako zanemarjati blagor tistega, ki državo redi in vzdržuje, kako more držati se pravila: „Rustica gens optima flens.“ (Kmet je najboljši, kedar joka.) Da slavna vlada za kmetijstvo nič, pravnič ne stori, to je znano vsemu svetu. Zato stori pa še manj za rokodelstvo, katero, ker je brez posestva, in tedaj vsled sploh oslabljene obrtnije v največi sili, gré z mojsterskim pismom „pro patria“ beračit, da si vsaj skromno hrani življenje svoje. Da to ne more dolgo tako biti, to bo lahko vsak sprevidel. Tako ali tako! Ali naj se napravi red, mir med narodi, dá kmetijstvu potrebne pomoči, obrtnijstvu zlata tla, ali pa — idite! (Veselost.) Tako ne bo! Saj to še zabava za stare bogove ni, če vlada, zapuščena po svoji lastni stranki, uskoči k opoziciji kot opozicija zoper lastno stranko. (Veselost.) „Habeant sua fata libelli“ — jaz mislim, tudi o ministerstvih to veljá, in cerkev pepelnično sredo pri pepeljenji kliče tudi ministrom mogočne besede: „Memento, quia pulvis es et in pulverem reverteris“ (Spomni se, da si prah in da se povrneš v prah.) (Splošna veselost.) Daj nam Bog kmalu politično pepelnico!“ (Splošna veselost in plosk.)

Ta govor je ustavoverce tako spehal, da so predlagali konec debate; pa predlog ta ni bil sprejet.

Mnogovrstne novice.

* *Magjarizem je zopet požrl slovansk znanstveni zavod*: ministerstvo ogersko namreč je z odlokom 12. novembra t. l. razdružilo „Matico slovensko“ v Slovakiji, češ, da je nepostavno postopala.

* *Na Pruskem se strašansko množi število begunov.* Ko jih je leta 1862 bilo le 1848, je teh begunov bilo leta 1872 že 10.690. To pač kaže, da je laž, če se zmirom in zmirom govori, da so Prusi radi vojaki. Čedalje več dolgov, več davkov, hiranje kupčije in obrtnije, čedalje več denarnih polomov: to je sad Pruskega

brezverstva. Po takem tedaj ne pomaga Prusom preganjanje katoliške cerkve nič?

* *Zima* je letos že prve dni tega meseca hudo pritisnila po vseh deželah našega cesarstva. Silni viharji s snegom so v severnih krajih hude zamete naredili, pa tudi pri nas na Krasu. Ko so ti potihnili, je nastopil hud mraz okoli 8. dne t. m. Tako so v Krakovi na Poljskem imeli 25 stopinj mraza, v Levovu in Tarnopoli 23, v Pragi 21, na Dunaji 13, celó v Trstu 6 stopinj po Cels. gorkomeru. V Ljubljani je dospel neke dni do 14 stopinj po Reaum.

Naši dopisi.

Iz gornje Ziljske doline na Koroškem 10. dec. *(Odkup duhovne bire ali kolekture.)* V zadnjem listu „Novic" smo brali, da tudi na Kranjskem gré za to, da bi se kolektura, ki jo od starodavnih časov dobivajo duhovni od svojih faranov, odkupila, to je, v plačilo gotovega denarja premenila, in da je deželni odbor Kranjski sklenil pozvedovati po deželi, kaj mislijo prizadeti ljudje o tem odkupu. Stvar je važna in resnega prevdarka vredna, zakaj? — zato, ker misel na odkup se ni rodila nikjer, in tudi pri nas ne, v srcih ljudstva, ki je zmirom svojim duhovnom rado dajalo biro, več, če je bilo več pridelka, manj pa, če bilo ga je malo, ampak rodila se je v glavah liberalcev, ki po vseh kotih stikajo, kako bi pretrgali vsako zvezo duhovnov z ljudstvom, in jih v tesnejšo zvezo z davkarijami spravili, kjer bi se jim kedaj, če ne bi v vsem se vêdli tako, kakor jim svétna gospôska veleva, utegnilo primeriti, da se jim začasno zapre, kar imajo v davkariji odkupljene bire dobiti. To je tisto „Maulkorb höher hängen" in spada med orožje na Pruskem že zeló razvitega „kulturkampfa", katerega dozdaj v Avstriji še ne čutimo tako zdatno, kakor v Nemčiji, dokler se nove verske postave izvršujejo v tako zvani „milder Form". — Pa kam sem zašel s svojo pisarijo, hoteč le poročati, kako se je unidan vršila obravnava za odkup farovške kolekture v Rajzah. Večina odkupnikov nikakor ni bila z odkupom zadovoljna, rekši, da bi kakor dozdaj to malo reč raji v blagu dajali. Ker se tedaj kolekturni odkup ni tako po ceni skazal, kakor se je ljudém poprej pripovedovalo, in ker nekateri farani bodo imeli po 100 in tudi po 200 gold. odkupnega kapitala plačati, zato bilo je videti mnogo kislih obrazov in slišati nevoljnih glasov, ki so rekli: naj gre vsa odkupna razprava rakom žvižgat! Menda se takih glasov tudi pri vas na Kranjskem manjkalo ne bode.

Vojsko pri Idriji 10. dec. J. L. — 6. dne t. m. se je podal neki mož v Idrijo na sejm; proti večeru mu gre njegova žena naproti, ker se je bala, da bi se mu o hudem mrazu kaka nesreča ne pripetila; al reva je medpotoma oslabela in, ker so hiše daleč narazen, jej ni bilo mogoče kakega človeka doklicati ter je zmrznila. Njen mož jo je drugi dan iskal, pa je tudi ni mogel najti, ker je bila pravo pot zgrešila. Še le 8. dne t. m. zjutraj so jo našli, ko so k božji službi šli v cerkev. Mraz je pa pri nas res tako hud, da drevje poka.

Iz Borovnice 8. dec. J. B. — Imamo peteline na strehah, a tudi pe eline pod strehami, ki se kakor uni obračajo po vetru. To nam kaže sledeča historijca. Bilo je malo več ko pred letom, ko so imele biti pri nas volitve za občinski zastop; takrat je neki Borovničan s podpisom „več srenjčanov" na vse kriplje delal za sedanjega župana, zdaj pa isti „Borovničan" ga obira po časnikih in mu očita nemarnost itd. In kam vse to meri? Nikamor drugam, kot na to, da bi se sam rad vsedel na županijski prestol! Zato se tudi vsem tistim, ki so mu bili pred letom trn v pêti, prikupuje in na vso moč hlini za skrbnega „očeta" občinskega. No, na svetu je veliko mogoče, zakaj tudi to ne; al naj mi je dovoljeno vprašanje: zakaj pa kot svetovalec županstva svoje dolžnosti ni spolnil? Komu neki je bolj priročno bilo, pri šoli potrebno poskrbeti, ko ravno njemu? katerega le je bolj dolžnost vezala, županu pomagati težko butaro nositi, kakor ravno njemu, ki je županu butaro županstva naložil? Kdor želi čast županstva doseči, naj pustí hlinstvo na strani in naj odkritosrčno reče svojim srenjčanom: „možje, mene volite; jaz bom delal za blagor občine!" In srenjčani utegnejo mu vroče želje spolniti in zaupanje do njega pridobiti, katerega si z dosedanjim obnašanjem le izpodkopuje. Tako je, brez zamere, dragi moj F.!

Iz Vipave. (*Čitalnica naša*) bode imela 19. decembra t. l. svoj redni občni zbor, k kateremu se vsi gospodje družbeniki vljudno vabijo. Odbor.

Iz Bizovika pod Ljubljano. (*Čitalnica naša*) ima prihodnjo nedeljo, to je, 19. t. m. popoldne svoj občni zbor. Predložil se bo sklep računa preteklega leta, potem bode volitev predsednika in zaslišali se nasveti posamesnih udov. Vljudno vabimo vse ude in druge goste, ki hočejo v naše društvo stopiti. Naj jih nikar ne straši ne mraz ne sneg, vsaj zima bo minula, pa bo zopet leto. Odbor čitalničin.

Iz Ljubljane. — Vsa pozornost je bila zadnjih 8 dni obrnjena na državni zbor Dunajski, kjer je zbornica poslancev obravnavala proračun za prihodnje leto. Pod teškimi, z nožem neoborive logike dajanimi udarci od državnopravne stranke, katerih ustavoverci niso mogli odbiti z razlogi, so se začeli sami med seboj vjedati. Kar zboruje Dunajski zbor, niso se čule nikdar tako grozne zatožbe in pritožbe zoper vlado in njeno sistemo, kakor zdaj, — ministri vsi skupaj so jih slišali, pa niso imeli s čim se braniti. Ko bi kaj tacega se dogodilo v drugih parlamentih, pri tej priči bili bi odstopili vsi ministri, — pri nas v Avstriji pa tebi nič meni nič obsedijo na svojih stolih!

— (*Iz seje družbe kmetijske 5. dne t. m.*) imamo poročati še sledeče: Kranjsko-primorsko gozdarsko društvo naznanja svoj začetek družbi kmetijski, jej pošilja svoja pravila in izreka željo po prijazni vzajemnosti. Odbor enoglasno pritrdi. — Na novo ustanovljena živinska zavarovalnica na Dunaji pošilja svoj oglas s prošnjo, naj bi kmetijska družba jo priporočila gospodarjem. Odbor vzame ta oglas na znanje. — Prošnjo Ljubljanskega magistrata za dovoljenje živinskega sejma 8. dan vsacega meseca, ki je od c. k. deželne vlade bila družbi kmetijski v poročanje poslana, odbor soglasno odobruje. — Za presojo gosp. M. Scheyerjevega predloga, po katerem naj bi družba kmetijska v prevdarek vzela: ali ni prezgodaj, da se napravljajó nove zemljiške knjige (Grundbücher), predno ni nov kataster razglašen, je bil po predlogu dr. Bleiweisa poseben odsek izvoljen iz gospodov: predsednika barona Wurzbacha, dr. Poklukarja, Detele, Šolmajerja in Vičelna. — Na poziv družbe kmetijske Dunajske se je sklenilo, peticijo poslati zbornici poslancev, naj bi odobrila predlog ministerstva kmetijstva o svoti za državne subvencije kmetijstva; gosp. grof Barbo se naprosi, zbornici izročiti to peticijo, ostale g. poslance Kranjske pa prositi, da jo podpirajo. — Prošnji profesorja Povšeta za nekatere statistične date, ki jih vsled naročila ministerskega potrebuje o popisu živinoreje Kranjske, se bode rado zadostilo. — Vsled vabila predsedstva vinorejskega kongresa, naj bi družba kmetijska poslala svojega zastopnika v ta shod, ki bode prihodnje

leto v Mariboru, je bil enoglasno voljen vitez Gutmansthal, predstojnik podružnice Rateške, vodstvo vinorejske šole na Slapu pa naprošeno, naj poroča, kaj bi hasnilo, da bi na korist Vipavske in sploh Kranjske vinoreje se vzelo v obravnavo v onem shodu. — Na naznanilo županstva v Dobličah in Adlešičah, da sta vodnjaka v Bistrici in Bojancih popolnoma dodelana, je odbor sklenil naprositi gosp. Homača, predstojnika Metliške podružnice, da ogleda vodnjaka in se potem po njegovem poročilu izplača županstvoma druga polovica obljubljene podpore. Isto tako se je sklenilo o vodnjaku na Češnjicah, za katerega ogled se naprosi gosp. Cerar, posestnik in učitelj v Blagovici. — Ker sta župana v Podkraji in Trnovem odboru poslala zavezno pismo o napravi vodnjaka, se jima je dovolito izplačanje prve subvencijske polovice. — Za nove ude bili so v tej seji sprejeti sledeči gospodje: Fentler Henrik, posestnik v Postojni, Globočnik Ivan, župnik v Slavini, Poljšak Josip mlajši, posestnik na Slapu, Stare Srečko, grajščak na Kolovcu, Virgler Tomaž, c. kr. živinozdravnik v Črnomlji, Kuralt Teodor, c. k. sodnijski adjunkt v Črnomlji, Kern Rudolf, c. k. sodn. adjunkt v Črnomlji, Šušteršič Franjo, trgovec v Črnomlji, Križaj Nikolaj, kaplan v Semiču, Martinak Josip, c. kr. sodn. adjunkt v Metliki, Röthel Matija, c. kr. sodn. adjunkt v Metliki, Blažek Ivan, lekar v Metliki, Sobčić Josip, občinski svetovalec v Metliki, Nemanič Josip, usnjarski mojster v Metliki, Intraš Franjo, kleparski mojster v Metliki, Gavgelj Lavoslav, posestnik v Metliki, Golija Anton, posestnik v Metliki, Fleišman Lavoslav, posestnik v Metliki, Simonič Martin, posestnik v Metliki, Pečarič Martin, posestnik v Metliki, Navratil Alojzij, posestnik v Metliki, Rajner Šimen, posestnik v Metliki, Premer Anton, upravnik v pokoji v Metliki, Premer Ignacij, mlinar v Primostku, dr. Deu Edvard, c. kr. okrajni sodnik v Črnomlji, dr. Hinterlechner Franjo, c. kr. okrajni komisar v Črnomlji, Hartman Ludovik, c. k. cenilni referent v Črnomlji in Koren Ivan, občinski svetovalec v Metliki.

— (*30 ubozih učencev in 30 učenk tukajšnjih ljudskih šol*) je preteklo nedeljo imelo prav vesel dan, kajti dobili so od nog do glave dobro in čedno obleko, katero jim je s pripomočjó dobrotnic in dobrotnikov oskrbelo tukajšnje katoliško društvo. Delitev je bila v dvorani čitalnični, iz katere izvira po rajnkemu dr. Orlu vpeljana blaga misel; prečastita gospoda prošt dr. Jarc in katehet nunski Flis sta z lepima govoroma začela in končala milodarni akt, katerega se je vdeležila precejšnja množica prijateljev in prijateljic šolske mladine. Veselje dečkov in deklic pa je množilo še to, da so vsak dobili veliko štruco belega kruha, ki so jim jih darovali dobrotljivi mestni peki. Naj bi častito katoliško društvo tega dobrodelnega čina ne opustilo tudi prihodnja leta!

— Beletristična časnika „Zora“ in „Besednik“ dobita z novim letom konkurenta: „Zvon“ vstane zopet iz groba in začne izhajati na Dunaji pod vredništvom svojega prejšnjega vrednika gosp. Jos. Stritarja. V vabilu na naročbo piše vrednik med drugim to-le: „Ime listu bode „Zvon“ — zvon, ki s krepkim, čistim, milodonečim glasom zjutraj budi na delo; ki o poludné opominja, da povzdignimo očí in srca v jasne višave; ki zvečer po delu vabi na počitek ter trudne delavce zbira okolo svetega domačega ognjišča, kjer se vnémajo prijazni pogovori, pripovedujejo se povesti, pojó se pesmi, zdaj žalostne, zdaj vesele; v vsem pa vlada blag duh, mir in sprava in med brati ljubezen!“ — „V vsem pa blag duh, mir in sprava in med brati ljubezen!“ Vrlo lepe besede so to — bodo li tudi resnica postale? Naj gospod vrednik nikomur, komur so njegovi „soneti“ itd. v spominu, ne zameri, ako neveren Tomaž ostane, dokler ne vidi v dejanji tega, kar obetajo gori navedene besede.

Če je „Zvonov“ vrednik bral, kar mu je ravnokar Jurčičev „Narod“ pisal na slavo, in ga res navdaja „blag duh“ in želja „mirú in sprave“ mora pač vzdihniti: „Bog varuj me prijateljev mojih, pred sovražniki se bodem sam branil!“ „Narod“ namreč s tistim neumnim in brutalnim napuhom, ki je lasten slovenskim divjakom, v zvezde kuje Stritarja, in zopet „Zvonu“ jamo koplje namesti da bi mu prijateljev pridobil.

— (*Društvo za umetno obrtnijo v Mnihovem*) napravi od 15. junija do 15. oktobra 1876. l. razstavo izdelkov umetne obrtnije, in vabi k vdeležitvi tudi obrtnike Avstrijske, kateri naj oglase do 28. decembra Avstrijskemu centralnemu odboru za to razstavo da Dunaj pošljejo. Program in natančneja razjasnila o tem se dobé pri obrtnijski zbornici v Ljubljani.

— (*Slovensko gledišče.*) Preteklo sredo so bili prostori lepo polni. V prvi igri, izdelani po znanem francoskem okusu, odlikovali so se posebno gg. Jeločnik, Schmidt in Kocélj, pa gospica Podkrajškova; tudi drugi so se dobro obnašali. V burki „Hišina“ (in več kot burka ni hotela biti „Hišina“) je gosp. Kajzelj z Alešovčevim iz slovenskih pesmi prav drastično sestavljenim kupletom vzbudil mnogo burnega smeha in živahnega pripoznanja. Gosp. Alešovec je v godbi sicer samouk, al vendar je pokazal, da zna skladati napeve, ki se poslušavcem dobro prilegajo. — Gospá Odijeva je hvalevredno sodelovala in njena muzikalična vloga se ji je dobro obnesla. — V soboto se bo igrala vesela igra „Ogenj ni igrača“, ki je neki prav dobra.

— (*Čitalnica*) napravi prihodnjo nedeljo, 19. dne t. m. „besedo“, katere interesantni program je sledeči: 1. Förchtgott-Tovačowsky — „Sloga“ (nov) moški zbor s čveterospevom. 2. Verdi — iz opere „Rigoletto“, duo za gosli in glasovir. 3. Stöckl — „Devi“, peterospev za sopran, mezzosopran, alt, tenor in bas. 4. Zajc — „Živila Hrvatska!“ (nov) moški zbor. 5. „Ženski jok“, veseloigra v enem dejanji. — Začetek ob 7. uri zvečer.

— (*Občni zbor čitalnice*) bode, kakor druga leta, na sv. Štefana dan, dopoldne ob 11. uri.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — V zbornici poslancev se je 6. dne t. m. začela obravnava proračuna za leto 1876. To je vršelo in gromelo po zbornici, enkrat celó je strela vdarila na sedež finančnega ministra. Proračun kaže po ministrovem računu primanjkave 30 milijonov in 320.228 gold. V glavni razpravi se je oglasilo 21 govornikov — proti proračunu in za proračun. Vsi govorniki in tudi ustavoverci, priznali so žalostni stan naših financ, govorniki državopravne stranke pa so grozovito šibali sedanjo sistemo, ki je kriva vseh nadlog Avstrijskih; odlikoval se je s svojim tehtnim govorom zopet naš Herman in dokazal, da pogrešni stroj uprave je vzrok političkega in gospodarskega propada. (Govor prinesó „Novice“ drugi pot.) — Poslanec Skene, vladni prijatelj, je naravnost rekel, da za več let bode primanjkave po 50 in 60 milijonov gold.; poslanec Plener pa, da ministrov proračun je fikcija, kajti ne 30 milijonov bode znašala primanjkava za prihodnje leto, ampak 61 milijonov. Plenerjev govor je zgrabil ministra Depretisa tako hudo, da se je spozabil in v odgovoru svojem osebne nakane očital. Zdajci pa plane Plener kvišku in ministru v obraz reče, da tak napad zavrača z zaničevanjem! Vsled tega vstane vriš in ropot v

zbornici, minister Depretis leti k ministerstva predsedniku ter mu očita, da Plenerja ni zavrnil, in seje o polnoči bilo je konec. Drugi dan skuša zbora predsednik nekako popraviti, kar je zgrešil včeraj; Plener pa ostane trdovraten pri svojih besedah in besedo „zaničevanje“ le prevrže v besedo „pravičnega srda“. — Kakor je glavna debata bila polna graje pogubne sisteme, isto taki glasi so se čuli v specijalni razpravi, v kateri se je pokopalo onih 50.000 gold., ki jih ministerstvo zahteva za skrivne svoje stroške, s katerimi podpira privržene mu časnike itd. Posebno ostro je o tej točki govoril Moravski poslanec Wurm, rekši, da on ne vinarja ne dovoli za take nemoralične stroške in to tem manj, ker Avstrija, ki je pred 3 leti še imela kako stvar prodati, je zabila zdaj vse, kar si je prihranila v preteklih stoletjih. Iz nekaterih govorov bomo prinesli prihodnjič posnetke. — V soboto prestane zbor čez Božične praznike, po novem letu se bo zopet sešel in delal do konca svečana.

— Govori se o nekaterih premembah ministrov in sicer da odstopita kmetijstva minister Chlumecky in pa minister denarstva de Pretis, tretji za njima pa da gre minister Lasser; minister nauka Stremayer ima potem postati minister notranjih zadev (tedaj ne Kellersperg?) in za ministra denarstva ima priti „mladi“ Maks Menger, s katerim „napredna stranka“ dobí svojega zastopnika v ministerstvu. Da tudi tako zlimano ministerstvo ne bode imelo dolzega obstanka, je jasno kot beli dan, kajti prememba oséb brez premembe sisteme ne reši Avstrije iz raznoterih zadreg.

Iz Turškega bojišča. — Zadnje dni se ni nič važnega zgodilo. Menda oboji, Turki in ustajniki, pripoznajo moč zime in drug proti drugemu le na straži stojé. Le v Bosni so 4. dne t. m. pod Novem na Uni ustajniki ustavili ladije, ki so vozile v Novo in Predor Turkom različno robo, ter jeli streljati na-nje. Pobili so 150 Turkov, sami pa imeli 12 ranjenih, izmed katerih je pozneje eden umrl. Ker pa Turki ustajnikom nič ne morejo, zato uganjajo tem veče grozovitosti zoper kristijane. „Politiki“ poroča telegram s Cetinja, da so v Zubcih ranili tri ženske, šest jih pa ob glavo djali. Ob Limu so razsekali neko ženo in njene otroke, tri so skočile v vodo, da bi jo preplavale, pa so vtonile. V Skutaru so mučili pet žensk in jih potem sabo vzeli. Tako počenjajo Turki med tem, ko se vrši obravnavanje in pogajanje, in Evropa vse to še zdaj gleda! — „Obzor“ prinaša osnovo nekakih Turških reform, katero je sestavil, če tudi ne drage volje, veliki vezir Mahmud paša sam. Osnova ima 14 toček, izmed katerih se nekatere na papirji prav lepe vidijo in gladko beró, a Turška vlada nima niti moči niti ljudí, da bi jih izpeljala, in muhamedanci brez hude sile kristijanov ne pusté ne koraka naprej. Zato tudi ni verjeti, da bi se ustajniki po teh reformah dali pomiriti.

Listnica vredništva. Gosp. M. Ž. v Kan: Jako slabo kupčijo ste naredili s popisanim konjem, kajti upornost (Stättigkeit) se malokdaj odpraviti dá, zato se šteje tudi med tiste bolezni, katere po postavi kupčijo razderó, če se kupec v 30 dnevih pritoži. Najbolje slovenske živinozdravniške knjige se dobijo v pet delih za 3 gold. 15 kr. v Blaznikovi tiskarni in pa živinoreja s podobami za 80 kr.

Vabilo na naročbo „Novic“ za 1876. leto.

Le še 14 dni in „Novice“ nastopijo novi, 34. tečaj.

Z dobro vestjó, da so storile tudi letos vse, kar je treba, da se njih listi ne vržejo na stran, ampak kot knjiga, podučna na več straní, hranijo v bukvarnicah, nastopijo novo leto, v katerem bodo, zveste svojim načelom, delale za napredek narodnega gospodarstva, pa tudi v druzih, narodu slovenskemu potrebnih stvaréh donašale raznoterih podukov in razprav. V gospodarskih zadevah bodo „Novice“ kakor dozdaj, tako tudi vprihodnje zmirom na vrhuncu novosti stale, in kolikor treba, razjasnovale s podobami.

Če tudi je „Novicam“ kot tedniku za politične stvari odmerjen le manjši prostor, obdelovale bodo vendar tudi to polje toliko, da njihovi čitatelji na kratko vse zvedó, kar se važnega godí po svetu.

Vedno zveste svojemu programu: „za vero, dom, cesarja“, ki so ga one prve razvile, ne bodo opešale v boji za te svetinje naroda našega, ampak trden tabor ostale proti navalom lažnjivega liberalizma in poganskega brezverstva, naj se silita svetu v nemški ali slovenski besedi. Ker federalizem pripoznavamo za edino politično sistemo, ki ubogo sedanjo Avstrijo more rešiti pogube, bodemo po vsi svoji moči delali na to, da se vresničijo zahteve presvitlega cesarja, po katerih ima „mir postati med narodi Avstrijskimi“, ki se doseže le po sistemi federalistični.

„Novicam“ pridjani „Oglasnik“ bode kakor dozdaj glasilo raznih naznanil in oklicev, katerih se v njem med vsemi druzimi slovenskimi časniki največ nahaja.

Z izrekom prisrčne zahvale častitim dopisnikom, ki so nas prijazno podpirali z različnimi doneski, združujemo vljudno prošnjo, nam podpore svoje ne odtegniti v prihodnjem letu.

Naročnina „Novicam“ ostane kakor je bila dozdaj:

v tiskarnici prejemane	za celo leto	4 gold.	— po pošti pošiljane	4 gold. 60 kr.
v „ „	za pol leta	2 „	— po „ „	2 „ 40 kr.
v „ „	za četrt leta	1 „	— po „ „	1 „ 30 kr.

Za pošiljanje na dom v Ljubljani za celo leto se plača 40 krajc.

Naročnina se pošilja Blaznikovi tiskarnici v Ljubljano in to najceneje po poštnih nakaznicah (Postanweisungen), ki se dobivajo pri vsaki pošti in veljajo le 5 krajc.

Častite naročnike prosimo, naj hitijo z naročilom, da brž prvi list v redu dobijo.

Vredništvo.

Odgovorni vrednik: **Alojzi Majer.** — Tisk in založba: **Jožef Blaznikovih dedičev** v Ljubljani.